

14.10.2025

Asia: Esitysluonnos eduskunnalle laeiksi poliisilain 5 luvun 34 §:n ja pakkokeinolain 10 luvun 33 §:n muuttamisesta

Sisäministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi poliisilain 5 luvun 34 §:n ja pakkokeinolain 10 luvun 33 §:n muuttamisesta.

Oikeusministeriö esittää lausuntonaan seuraavan.

Yleistä

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi poliisilain 5 luvun 34 §:ää ja pakkokeinolain 10 luvun 33 §:ää. Muutoksen tavoitteena on yhdenmukaistaa yksinomaan tietoverkossa tapahtuvan peitetoinnin laajentamista koskevaa sääntelyä niin, että sääntely eri laeissa PTR-viranomaisten kesken olisi mahdollisimman yhdenmukaista.

Muutostarve on tullut esiin, kun eduskunnassa käsiteltiin hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 15/2025 vp). Mainitun esityksen mukaiset muutokset tulivat voimaan 1.9.2025.

Esitysluonnoksessa muutostarve on tunnistettu asianmukaisesti ja esitysluonnoksen tavoitteita ehdotuksineen pidetään kannatettavina. Lisäksi vaikka esitysluonnoksen jaksossa 4.2 esitetyt pääasialliset vaikutukset ovat tiiviit ja yleisluontoiset, niitä voidaan lähtökohtaisesti pitää tarkoituksenmukaisina ottaen huomioon esitysluonnoksessa ehdotetut muutokset, jotka perustuvat pääosin eri toimivaltaitten viranomaisten toimivaltuussääntelyn yhdenmukaistamiseen tehokkaan rikostorjunnan varmistamiseksi.

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Ehdotuksien välttämättömyysarviointi sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevat perustelut

Esitysluonnoksessa on tuotu esiin perusoikeuksien rajoittamisen kannalta merkityksellisiä ja sinänsä asianmukaisia yleisiä seikkoja, mutta perustelut säätämisyjärjestyksestä ja suhteesta perustuslakiin ovat varsin yleisluontoiset ja niukat. Esitysluonnoksen säätämisyjärjestysperusteluissa selostetaan yleisesti perusoikeuksien yleisiä rajoitusedellytyksiä ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöä, kuitenkin erikseen nimenomaisesti arvioimatta kaavailtua sääntelyä niiden kannalta.

Esitysluonnoksessa esitettyjen kannanottojen lisäksi oikeusministeriö pitää tärkeänä, että perusteluita täydennettäisiin lisäämällä toimivaltuussääntelyn välttämättömyysarviointiin liittyvät perustuslakivaliokunnan kannanotot: toimivaltuutta ei tee välttämättömäksi pelkästään havainto valtuuden tehokkuudesta (PeVL 36/2002 vp, s. 6), vaan perusoikeusrajoitusta voidaan pitää välttämättömänä, jos rikosta ei pystytä useinkaan selvittämään ilman pakkokeinon käyttämistä (PeVL 32/2013 vp, s. 4).

Puutteena voidaan pitää myös sitä, että esitysluonnoksessa ei ole tarkemmin arvioitu perustuslain näkökulmasta ehdotettuja muutoksia eli poliisin toimivaltuuksien laajentamista nykyistä laajemmaksi niin, että mahdollisuus laajentaa yksinomaan tietoverkossa tapahtuvaa peitet toimintaa koskisi kaikkia rikoksia, joiden estämiseksi poliisilla on muutoinkin mahdollisuus toteuttaa yksinomaan tietoverkossa tapahtuvaa peitet toimintaa.

Oikeusministeriö katsoo, että jatkovalmistelussa säätämisyjärjestysjaksoa on syytä täydentää sen osalta, millä perusteilla poliisin toimivaltuuksien laajentamisen ehdotetulla tavalla katsotaan olevan perusoikeuksien rajoitusedellytysten kannalta hyväksyttäviä.

Esitysluonnoksessa perustellaan muutostarvetta tavoitteella uudistaa eri viranomaisia koskevia salaisia tiedonhankintakeinoja ja salaisia pakkokeinoja koskevia säännöksiä yhdenmukaisesti. Valtiösääntöoikeudellisesta näkökulmasta on kuitenkin oleellista arvioida kutakin toimivaltuuksia laajentavaa muutosehdotusta perusoikeuksien rajoitusedellytysten näkökulmasta. Eri viranomaisten toimivaltuuksien yhdenmukaisuus ei perusteluna korvaa perusoikeuksien rajoitusedellytysten näkökulmasta tehtävää arviointia. Perustuslakivaliokunnan mukaan eri rikostorjuntaviranomaisten toimivaltuuksien epäsymmetria ei sellaisenaan ole perusoikeuksien rajoitusedellytysten vaatima painava yhteiskunnallinen tarve, joka perustelisi toimivaltuuksien välttämättömyyden (PeVL 36/2024, kappale 9, PeVL 21/2024 vp, kappale 3, PeVL 6/2018 vp, s. 2, PeVL 10/2016 vp, s. 3, PeVL 49/2014 vp, s. 2).

Esitysluonnoksessa todetaan, että esityksen sisältöön vaikuttaa myös perustuslain 2 §:n 3 momentti, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia, mutta säätämisyjärjestysperusteluissa ei ole tarkemmin tuotu ilmi, mikä säätämisyjärjestysperusteluiden kannalta erityinen merkitys kyseisillä perustuslain säännöksillä on kaavailun sääntelyn kannalta. Oikeusministeriön mielestä perustuslain 2 §:n 3 momentissa ilmaistu lähtökohta on lausuttavana olevassa asiayhteydessä jo sillä tavoin ennalta selkeä, ettei sen erillinen esiintuonti esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa vaikuta tarpeelliselta.

Myös maininta siitä, että perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen, jää tarkemmin selittämättä kaavailun sääntelyn perusteltavuuden kannalta.

Osastopäällikkö

Ville Hinkkanen

Erityisasiantuntija

Joni Korpinen

VN/23385/2025-OM-6

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: